

BỘ QUỐC PHÒNG
VIỆN LỊCH SỬ QUÂN SỰ VIỆT NAM

NGUYỄN VĂN LƯỢNG

**THỰC HIỆN NHIỆM VỤ QUỐC PHÒNG
TRONG NHỮNG NĂM ĐẦU THỜI KỲ
ĐỔI MỚI Ở VIỆT NAM (1986 - 1996)**

Chuyên ngành: Lịch sử Việt Nam

Mã số: 62 22 03 13

LUẬN ÁN TIẾN SĨ LỊCH SỬ

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC

- 1. PGS, TS Vũ Như Khôi**
- 2. PGS, TS Nguyễn Minh Đức**

HÀ NỘI - 2013

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, trích dẫn là trung thực. Những kết luận và đóng góp mới của luận án chưa từng được công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Hà Nội, ngày 9 tháng 9 năm 2013

tác giả luận án

Nguyễn Văn Lượng

MỤC LỤC

	Trang
MỞ ĐẦU	5
Tổng quan về vấn đề nghiên cứu	8
Chương 1. tư duy mới về quốc phòng việt nam từ năm 1986 đến năm 1996	17
1.1. Tình hình thực hiện nhiệm vụ quốc phòng từ năm 1975 đến năm 1985	17
1.2. Tư duy mới về quốc phòng từ năm 1986 đến năm 1996	27
Chương 2. quá trình thực hiện nhiệm vụ quốc phòng ở việt nam từ năm 1986 đến năm 1996	64
2.1. Thực hiện nhiệm vụ quốc phòng từ năm 1986 đến năm 1990	64
2.2. Thực hiện nhiệm vụ quốc phòng từ năm 1991 đến năm 1996	88
Chương Thành tựu, hạn chế và bài học kinh nghiệm thực hiện nhiệm vụ quốc phòng ở việt nam từ năm 1986 đến năm 1996	116
3.1. Thành tựu và hạn chế	116
3.2. Bài học kinh nghiệm	144
KẾT LUẬN	167
DANH MỤC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ ĐÃ CÔNG BỐ CÓ LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI	174
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	175
PHỤ LỤC	197

DANH MỤC KÝ HIỆU CÁC CHỮ VIẾT TẮT

TT	CHỮ VIẾT ĐẦY ĐỦ	CHỮ VIẾT TẮT
1	bảo vệ Tổ quốc	BVTQ
2	chủ nghĩa đế quốc	CNĐQ
3	chủ nghĩa tư bản	CNTB
4	chủ nghĩa xã hội	CNXH
5	"Diễn biến hoà bình"	"DBHB"
6	Đảng Cộng sản Việt Nam	ĐCSVN
7	Hiệp hội các nước Đông Nam á	ASEAN
8	kinh tế - xã hội	KT - XH
9	lực lượng vũ trang	LLVT
10	Nhà xuất bản	Nxb
11	quốc phòng - an ninh	QP - AN
12	Quốc phòng toàn dân	QPTD
13	xã hội chủ nghĩa	XHCN

Mở đầu

1. Lý do chọn đề tài

Từ năm 1986 đến năm 1996, tình hình thế giới và khu vực có những biến động to lớn về chính trị - xã hội, đã tác động sâu sắc đến công cuộc xây dựng và BVTQ của Việt Nam. Sự sụp đổ của các nước XHCN ở Đông Âu và Liên Xô đã làm cho phong trào cách mạng thế giới bước vào giai đoạn đầy khó khăn, thử thách, tương quan lực lượng thay đổi theo chiều có lợi cho CNTB. Lợi dụng tình hình đó, CNDQ và các thế lực phản động quốc tế đẩy mạnh chống phá phong trào cách mạng thế giới, nhằm xoá bỏ các nước XHCN còn lại, trong đó có Việt Nam. Trên thế giới, cuộc đấu tranh dân tộc và giai cấp diễn ra gay gắt; độc lập, chủ quyền, con đường phát triển của nhiều dân tộc bị đe dọa nghiêm trọng. Tình hình đó đã tác động to lớn đến việc điều chỉnh chiến lược và đường lối xây dựng CNXH của ĐCSVN từ năm 1986 đến năm 1996, trong đó có việc thực hiện nhiệm vụ quốc phòng.

Mặt khác, đến thập kỷ 80 của thế kỷ XX, do nhiều nguyên nhân khách quan và chủ quan, Việt Nam lâm vào khủng hoảng về KT - XH, có thời điểm khó khăn, phức tạp tưởng chừng không vượt qua nổi. Do vậy, vấn đề đổi mới về nhận thức được coi là một tất yếu khách quan, nhằm đưa đất nước thoát khỏi tình trạng khó khăn, bước vào con đường phát triển và hội nhập quốc tế. Với bản lĩnh chính trị vững vàng, tư duy sáng tạo, ĐCSVN đã khởi xướng và lãnh đạo công cuộc đổi mới toàn diện đất nước, trong đó có đổi mới về lĩnh vực quốc phòng, BVTQ.

Với sự nỗ lực của toàn Đảng, toàn dân và toàn quân, công cuộc đổi mới đất nước từ năm 1986 đến năm 1996 đã giành được những thành tựu quan trọng. Kết quả thực hiện nhiệm vụ quốc phòng đã đảm bảo giữ vững độc lập, chủ quyền, toàn vẹn lãnh thổ của Tổ quốc; đảm bảo môi trường hoà bình, ổn định, tạo điều kiện, tiền đề tiếp tục đưa công cuộc đổi mới phát triển; thế trận chiến tranh nhân dân được củng cố vững chắc hơn; đã hoàn thành nhiệm vụ quốc tế đối với cách mạng hai nước Lào và Campuchia, đồng thời tích cực mở rộng quan hệ với các nước trong khu vực và trên thế giới.

Thắng lợi trên lĩnh vực quốc phòng của Việt Nam trong 10 năm đầu thời kỳ đổi mới, từ năm 1986 đến năm 1996 có ý nghĩa đặc biệt quan trọng. Tuy nhiên, những thắng lợi đó vẫn chưa được tổng kết, đánh giá đúng với tầm vóc của nó. Vì vậy, việc phân tích, đánh giá toàn diện thành tựu và hạn chế trong 10 năm thực hiện nhiệm vụ quốc phòng ở Việt Nam từ năm 1986 đến năm 1996, nhằm tìm nguyên nhân; rút ra những bài học kinh nghiệm cho sự nghiệp đổi mới trên lĩnh vực quốc phòng những năm tiếp theo, là vấn đề có ý nghĩa lý luận và thực tiễn to lớn trong quá trình nghiên cứu lịch sử Việt Nam thời kỳ đổi mới. Trong bối cảnh Việt Nam đang thực hiện đẩy mạnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước và hội nhập quốc tế vì mục tiêu "dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh", những thắng lợi bước đầu của công cuộc đổi mới từ năm 1986 đến năm 1996 đã tạo thời cơ, thuận lợi nhất định cho việc thực hiện những mục tiêu, nhiệm vụ ở chặng đường tiếp theo.

Ngày nay, hoà bình, hợp tác, phát triển trên mọi lĩnh vực đã trở thành xu thế chủ đạo trong quan hệ giữa các quốc gia trên thế giới. Tuy nhiên, nguy cơ chiến tranh, xung đột vũ trang, hoạt động can thiệp, lật đổ, ly khai, tranh chấp biên giới, lãnh thổ... không phải đã được triệt tiêu. Trên thế giới, khu vực châu Á - Thái Bình Dương, xu thế, hoà bình, hợp tác và phát triển vẫn tiếp tục được các quốc gia quan tâm, đẩy mạnh. Song vẫn tồn tại, tiềm ẩn những nhân tố mất ổn định, khó lường, do những yếu tố nội tại và tham vọng tài nguyên, lãnh thổ, lãnh hải... Mặt khác, CNDQ và các thế lực phản động quốc tế vẫn chưa từ bỏ âm mưu thôn tính, áp đặt ảnh hưởng của nó đối với các quốc gia, dân tộc khác, trong đó vẫn tiếp tục thực hiện âm mưu xoá bỏ CNXH và công cuộc đổi mới ở Việt Nam.

Nhiệm vụ tăng cường quốc phòng, bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam XHCN tiếp tục đặt ra cho toàn Đảng, toàn dân và toàn quân yêu cầu ngày càng cao. Vì vậy, việc nghiên cứu, đánh giá và rút ra những bài học kinh nghiệm trong quá trình thực hiện nhiệm vụ quốc phòng ở Việt Nam từ năm 1986 đến năm 1996 là cần thiết về lý luận và thực tiễn.

Với ý nghĩa đó, nghiên cứu sinh chọn đề tài "*Thực hiện nhiệm vụ quốc phòng trong những năm đầu thời kỳ đổi mới ở Việt Nam (1986 - 1996)*" làm luận án tiến sĩ lịch sử, chuyên ngành Lịch sử Việt Nam.

2. Mục đích

Dựng lại quá trình thực hiện nhiệm vụ quốc phòng trong 10 năm đầu thời kỳ đổi mới ở Việt Nam. Qua đó, đánh giá và rút ra một số bài học kinh nghiệm, vận dụng vào công cuộc xây dựng, củng cố quốc phòng của Việt Nam hiện nay và trong thời gian tới.

3. Đối tượng

Quá trình thực hiện nhiệm vụ quốc phòng của cả nước, trọng tâm là hoạt động của LLVT Việt Nam từ năm 1986 đến năm 1996.

4. Phạm vi nghiên cứu

Về nội dung: Luận án tập trung nghiên cứu sự phát triển về tư duy, quá trình xây dựng, củng cố nền QPTD; xây dựng LLVT nhõn dõn; thực hiện nhiệm vụ quốc phòng, BVTQ; làm nhiệm vụ quốc tế của toàn Đảng, toàn dân và toàn quân, trong đó nghiên cứu việc thực hiện nhiệm vụ quốc phòng của LLVT, của Quõn đội nhân dân Việt Nam là chủ yếu.

Về thời gian: Từ 1986 đến năm 1996; đồng thời đề cập đến thời gian trước và sau 10 năm thời điểm trên.

Về không gian: Trên phạm vi cả nước, có đề cập đến một số nước trong khu vực và trên thế giới.

5. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài

Luận án làm rõ sự phát triển tư duy về quốc phòng Việt Nam trong những năm đầu thời kỳ đổi mới; dựng lại quá trình thực hiện nhiệm vụ quốc phòng Việt Nam từ năm 1986 đến năm 1996.

Đánh giá một cách khoa học về thành tựu, hạn chế, nguyên nhân tình hình thực hiện nhiệm vụ quốc phòng Việt Nam từ năm 1986 đến năm 1996.

Rút ra một số bài học kinh nghiệm của quá trình thực hiện nhiệm vụ quốc phòng từ năm 1986 đến năm 1996 để vận dụng vào thực hiện nhiệm vụ

quốc phòng Việt Nam thời gian tới.

Luận án có thể được sử dụng làm tài liệu tham khảo, phục vụ công tác nghiên cứu, giảng dạy, tuyên truyền về giáo dục quốc phòng trên phạm vi cả nước, nhất là ở các cơ quan, đơn vị, nhà trường quân đội.

TỔNG QUAN VỀ VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU

1. Tình hình nghiên cứu liên quan đến đề tài

1.1. Các công trình nghiên cứu liên quan đến đề tài luận án đã được công bố

Đã có nhiều bài viết của các đồng chí lãnh đạo Đảng, Nhà nước, quân đội; nhiều báo cáo tổng kết của các cơ quan, ban, ngành Trung ương và địa phương; nhiều công trình nghiên cứu của các nhà khoa học... trong nước và ngoài nước đề cập đến việc thực hiện nhiệm vụ quốc phòng, BVTQ trong thời kỳ đổi mới ở Việt Nam. Có thể chia thành các nhóm chính sau:

Nhóm những tác phẩm của các đồng chí lãnh đạo Đảng, Nhà nước, quân đội:

Một số tác phẩm có nội dung, phương pháp tiếp cận tương đối sát với đề tài, đó là: Đồng chí Trường Chinh với tác phẩm *Đổi mới là đũi hỏi bức thiết của đất nước và của thời đại*, Nxb Sự thật, Hà Nội, 1987, từ việc khái quát bức tranh thực trạng đất nước, xu thế phát triển của thời đại, đó khẳng định đổi mới là tất yếu khách quan, đó chính là mệnh lệnh của cuộc sống, là đũi hỏi cấp bách, vấn đề có ý nghĩa sống cữn đũi với cách mạng Việt Nam. Tác phẩm nêu lên những quan đũiểm, tư tưởng cơ bản chỉ đạo công cuộc đũi mới, những vấn đề về xây dựng, phát triển nền kinh tế đất nước, đũi đưa cách mạng Việt Nam vững bước đũi lên.

"Đổi mới tư duy quân sự, kiên trì chấp hành và vận dụng sáng tạo đũiường lối quân sự của Đảng", bài viết của đồng chí Lê Đức Anh, đũing trong *Tạp chí Quân đũi nhân dân*, số 4/1988. Bài báo đũi xác đũi định một số vấn đề chủ yếu trong đũi đổi mới về tư duy, thực hiện nhiệm vụ quân sự, quốc phòng, BVTQ ở nước ta và chỉ rõ: trong lãnh đạo cách mạng nói chung, trong lĩnh vực quân sự nói riêng, việc

nhận định, đánh giá đúng tình hình thực tế khách quan, tình hình địch và ta, dự đoán đúng khả năng phát triển của các tình huống là vấn đề rất quan trọng, có tính quyết định. Trong xây dựng nền QPTD, chiến tranh nhân dân, thực hiện toàn dân giữ nước và cả nước đánh giặc, lấy LLVT nhân dân làm nòng cốt, trên cơ sở xây dựng quân đội nhân dân chính quy và ngày càng hiện đại, xây dựng LLVT nhân dân ba thứ quân, bao gồm: bộ đội chủ lực, bộ đội địa phương và dân quân tự vệ...

Đồng chí Đỗ Mười với tác phẩm *Đẩy mạnh sự nghiệp đổi mới võ chủ nghĩa xã hội*, gồm 5 tập do Nxb Sự thật, Hà Nội, ấn hành năm 1992 và 1993. Nội dung trình bày khái quát đường lối, quan điểm, mục tiêu, biện pháp tiến hành công cuộc đổi mới trên tất cả các mặt, các lĩnh vực của đời sống xã hội. Do đòi hỏi của thực tiễn công cuộc đổi mới đất nước, đồng chí đó khẳng định tính tất yếu của công cuộc đổi mới; vai trò lãnh đạo của Đảng; sự sáng tạo, tích cực của quần chúng nhân dân trong quá trình đổi mới; tư duy mới về CNXH và con đường đi lên CNXH ở Việt Nam...

Những bài viết và nói chọn lọc trong thời kỳ đổi mới, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2001, cuốn sách là tuyển chọn những bài viết, bài nói tiêu biểu của Đại tướng Võ Nguyên Giáp từ năm 1989 - 2001. Trên cơ sở quán triệt và vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh trong các lĩnh vực hoạt động cách mạng, những bài nói, bài viết của Đại tướng đề cập về công cuộc xây dựng đất nước, BVTQ, về đường lối, nhiệm vụ quân sự, quốc phòng trong thời kỳ đổi mới, dưới sự lãnh đạo của Đảng.

Cuốn sách *Xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam* của Đại tướng Lê Văn Dũng, Nxb Quân đội nhân dân, Hà Nội, 2004, cuốn sách gồm một số bài viết, có đề cập đến nhiệm vụ xây dựng quân đội nhân dân mạnh về chính trị, làm cơ sở xây dựng quân đội vững mạnh toàn diện, hoàn thành thắng lợi nhiệm vụ sẵn sàng chiến đấu và chiến đấu BVTQ qua các giai đoạn, trong đó có giai đoạn 1986 - 1996.

Cuốn sách *60 năm Quân đội nhân dân Việt Nam xây dựng, chiến đấu, trưởng thành dưới lá cờ vẻ vang của Đảng* của Đại tướng Phạm Văn Trà, Nxb

Quân đội nhân dân, Hà Nội, 2004, cuốn sách gồm nhiều bài viết có đề cập đến tư tưởng, lý luận thực tiễn thực hiện nhiệm vụ quốc phòng, BVTQ, xây dựng quân đội trong thời kỳ mới.

"Nhìn lại 20 năm đổi mới tư duy về nhiệm vụ quân sự, quốc phòng bảo vệ Tổ quốc trong thời kỳ mới", bài viết của Đại tướng Phạm Văn Trà đăng trong *Tạp chí QPTD*, số 8/2005. Nội dung bài báo đã khái quát những tác động của tình hình thế giới, trong nước đến quá trình đổi mới tư duy, triển khai thực hiện nhiệm vụ quân sự, quốc phòng, BVTQ trong 20 năm, từ năm 1986 đến năm 2005, đồng thời đề cập những nét chính về tình hình có liên quan, xác định một số nội dung, biện pháp chính trong thực hiện nhiệm vụ quân sự, quốc phòng, BVTQ trong những năm tới, nhấn mạnh việc giáo dục quán triệt, kiên định mục tiêu độc lập dân tộc và CNXH, đẩy mạnh xây dựng LLVT nhân dân, quân đội nhân dân vững mạnh về mọi mặt, tăng cường xây dựng nền QPTD, xây dựng thế trận chiến tranh nhân dân...

Nhóm báo cáo tổng kết của các cơ quan Đảng, Nhà nước và quân đội tiêu biểu:

Bài *"Tình hình thực hiện nhiệm vụ quốc phòng 1986 - 1990 và phương hướng nhiệm vụ quốc phòng 5 năm 1991 - 1995"*, trích Báo cáo của Đảng uỷ Quân sự Trung ương, *Tạp chí QPTD*, số 6/1991. Bài báo đã khái quát những kết quả thực hiện nhiệm vụ quân sự, quốc phòng 5 năm, từ năm 1986 đến năm 1990, đặc biệt nhấn mạnh kết quả cuộc điều chỉnh chiến lược, tập trung xây dựng quân đội về chính trị làm cơ sở xây dựng, nâng cao chất lượng tổng hợp của quân đội; khái quát những kết quả chính, đồng thời đề cập một số hạn chế và nguyên nhân của những kết quả, hạn chế đó. Về tình hình, nhiệm vụ quân sự, quốc phòng 5 năm, từ năm 1991 đến năm 1996, xác định nhiệm vụ tiếp tục việc xây dựng, củng cố thế trận chiến tranh nhân dân; nâng cao chất lượng tổng hợp, sức chiến đấu của LLVT; nhiệm vụ bảo đảm trang bị, kỹ thuật là một vấn đề hết sức quan trọng...

Báo cáo tổng kết một số vấn đề lý luận - thực tiễn qua 20 năm đổi mới (1986 - 2006) của Ban Chỉ đạo Tổng kết lý luận, thuộc Ban Chấp hành Trung ương ĐCSVN, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2005. Nội dung Báo